

ונדליזם בחסות החוק: הוועדה המקומית ירושלים אישרה הריסת קירות בבניין לשימור מחמיר

עמותת האדריכלים, ביוזמת ועד סניף ירושלים ובאמצעות עו"ד רפי אטינגר הגישה ביום ראשון 13.3.16 ערר על החלטת הוועדה המקומית ירושלים לתת היתר בניה לשינויים בבניין הדואר המרכזי שהינו מונומנט לשימור.

ועדת הערר שלחה הודעה למשיבות להתייחס לבקשת העמותה להתלות את ההיתר עד ליום 20.3.16.

להלן עקרי הדברים:

עמותת האדריכלים בישראל ביוזמת ועד סניף ירושלים פנתה ב 29.3.16 באמצעות בא כוחה, עו"ד רפי אטינגר, לראש עיריית ירושלים, למבקרת העיריה ואחרים, בדרישה דחופה לעצור לאלתר את העבודות להריסת קירות בבניין הדואר המרכזי בירושלים המיועד לשימור מחמיר; לבטל את ההיתר שניתן לעבודות ההריסה הללו; ולחייב את היזם בהשבת המצב לקדמותו בתכנון ופיקוח של אדריכל מומחה לשימור מבנים.

מכתב זה לא זכה למענה.

בהמשך, ביום 4.3.16 פנתה העמותה במכתב למנהל אגף רישוי ופיקוח לעצור לאלתר את העבודות מאחר שהן מתבצעות בחריגה מההיתר. צו הפסקת עבודה ניתן רק לאחר כשבוע נוסף בהן הסתיימו העבודות ונגרם נזק חמור לחזיתות.

ביום ראשון 13.3.16 הגישה עמותת האדריכלים, באמצעות עו"ד רפי אטינגר ערר על ההיתר.

להלן עיקרי הדברים:

"בימים האחרונים נודע לעמותה כי למרבה התדהמה, בבניין – המיועד לשימור מחמיר בתכנית 2097 והמהווה מונומנט אדריכלי מהחשובים בירושלים ואף בישראל – נפרצו שלושה פתחים גדולים בקירות החיצוניים של הבניין – שניים בחזית הדרומית הפונה לרחוב כורש ואחד בחזית המערבית הפונה למעבר הולכי הרגל שבין הרחובות כורש ויפו, תוך השחתת הבניין לשימור מחמיר וערכיו האדריכליים.

מבירור נוסף עולה כי עבודות ההריסה הללו מבוצעות לכאורה על-פי היתר (!) בתיק שבנדון, ואף לאחר שנעשה (למראית עין) הליך פרסומי בגין ההקלה מתכנית 2097.

דא עקא, שבניגוד להוראה מפורשת בחוק, לא נשלחה הודעה על ההקלה לגופים הציבוריים והמקצועיים הכלולים בצו התכנון והבניה (קביעת גופים ציבוריים ומקצועיים לעניין הגשת התנגדות לתכנית) התשל"ד – 1974 (להלן – "צו הגופים הציבוריים והמקצועיים"). זאת, נוסף על פגמים מהותיים אחרים שנפלו בהליך הפרסום...

זאת ועוד: לא הייתה כל סמכות לוועדה המקומית לאשר את הבקשה להיתר ואת ה"הקלה" מהוראות התכנית, מאחר שהבקשה מהווה "סטייה ניכרת" מתכנית 2097, שכאמור מייעדת את הבניין לשימור מחמיר...

ייאמר כבר עתה, כי ההיתר אושר בניגוד לחוות-דעת מחלקת השימור העירונית, וללא כל הנמקה מדוע ראתה הוועדה המקומית לנכון לסטות מחוה"ד באופן כה חריג...."

בית הדואר המרכזי של ירושלים הוא מבנה מונומנטלי, אשר הוקם בתקופת המנדט הבריטי כחלק משלושה בנייני ממשל ייצוגיים שנבנו באזור זה (יחד עם בניין בנק אנגלו-פלשתינה (לימים בנק לאומי) ובניין ג'נרלי. הבניין נבנה בין השנים 1934 ו-1938 בתכנונו של האדריכל הראשי של מחלקת העבודות הציבוריות של המנדט הבריטי, אוסטון סיינטבארב הריסון, אשר תיכנן בין היתר גם את ארמון הנציב, מוזיאון רוקפלר, בית המדפיס הממשלתי וכן מונומנטים נוספים בערים ירושלים, יפו, בחיפה והגליל. הבית בנוי בסגנון מנדטורי אופייני, המשתמש בשפה הצורנית של הסגנון הבינלאומי מחד, ובאלמנטים האופייניים לבנייה הירושלמית המסורתית מאידך. צבע חזית האבן של הבניין לבן, למעט חמשת הנדבכים הראשונים של המבנה המצופים אבן בזלת שחורה שהובאה מרמת הגולן. בחלקו האחורי של המבנה ציפוי האבן הוא לסירוגין אבן לבנה ואבן שחורה, כרמז לאבלק של הסגנון האדריכלי הממלוכי האופייני לירושלים.

במסגרת העבודות, נהרסו חלקים נרחבים מנדבכי הבזלת המקוריים.

וכך נכתב בין היתר בחוות-דעתו של אדריכל גיורא סולר, מומחה לשימור ונציג העמותה בוועדת השימור העירונית, אשר צורפה למכתבו של עו"ד אטינגר:

"בבניין הדואר מתבטא הסגנון הבינלאומי בפשטות החזיתות, בחוסר מוחלט של עיטורי אבן ובקווי האורך שמודגשים ע"י נדבכי הבזלת שמקיפים את כל חזיתות הבית. ההתאמה למזרח מבוטאת בקשתות בחזית הראשית. שינויים בחזיתות פוגעים קשות בתפישה זאת.

"פריצת הפתחים בחזית לרחוב כורש, פגעה קשה בעבודה אדריכלית משמעותית (האם יעלה על דעתו של מישהו לחזק את הצבעים בציור קיר של לאונרדו דה-וינצ'י כדי להקל על מי שמתקשה לראות)? לא רק המימדים של הפתחים, אלא החיתוך של נדבך הבזלת, הכל כך מהותי לסגנון ולתפישת הבניין, פוגעים בבניין ובתפישה שיש מבנים בהם אין לגעת ביד גסה בעיצוב שלהם ויש להתייחס אליהם כעבודות אמנות, בהן אף אחד לא יחשוב שניתן לשפר את עבודת האמן."

למכתב צורפה גם חוות-דעתו של אדריכל עמוס המרמן, חבר ועד סניף ירושלים של העמותה, בשם העמותה, בה נכתב בין היתר

"תמונה שבעיר שוחרת תרבות כירושלים מאושר היתר בניה המאפשר הרס מונומנט כה חשוב. וכל זאת במסגרת הקלה, ללא דיון משמעותי בהשלכותיו, ובהסתר, בלי לידע את הגופים הציבוריים (שאמונים על שמירת ערכים תרבותיים ומורשת)... "

לעניין אי משלוח ההודעות לגופים הציבוריים והמקצועיים, בניגוד מוחלט להוראות החוק, כתב עו"ד אטינגר במכתבו בשם העמותה:

”וכך, הועלמה הבקשה להריסת קיר וחלונות בבניין המיועד לשימור מחמיר מעיניהם של ”שומרי הסף” - הגופים הציבוריים שנקבעו ע”י המחוקק – ואף מעיני הציבור בכללותו. וזאת דווקא ביחס לאחד המונומנטים האדריכליים היפים בירושלים וכאשר הבקשה בלתי חוקית בעליל ועומדת בניגוד מוחלט לתכנית 2097 שייעדה את הבניין לשימור מחמיר.

ע”י פגמים מהותיים אלה נמנע הדיון הציבורי המתבקש בבקשת היזם להרוס חלונות וקיר מקורי בבניין כה חשוב זה (דיון שמקומו במסגרת תכנית וודאי לא בבקשה להקלות).

עו”ד אטינגר התייחס גם לנימוק ה”נגישות לנכים” שהעלה המשנה ליועץ המשפטי לעירייה לפריצת הפתחים בניגוד לתב”ע, בכותבו בין היתר:

”כאמור, תקנה 2(13) לתקנות סטייה ניכרת קובעת מפורשות שבניה בניגוד להוראות תכנית בדבר שימור מבנים או אתרים, מהווה סטייה ניכרת. כך! ללא כל סייג או החרגה...”

זאת ועוד: אם הנגישות כה חשובה למבקש ההיתר, מדוע לא להשתמש בפתח הקיים בחזית המערבית, במרחק של כמטר בלבד מהפתח החדש שנפרץ? או בפתח סמוך קיים בחזית הדרומית? ויתירה מכך - מדוע אושרו שלושה פתחים חדשים?

עוד נטען במכתב ובערר כי -

” אין כל זכר לנימוק ”ההנגשה” בהחלטת הוועדה המקומית אשר אישרה את ההיתר, וגם לא בהמלצת מחלקת השימור ובפרוטוקול ועדת השימור. אדרבה: בתמליל הדיון של ועדת השימור אין מילה וחצי מילה על נושא הנגישות. ברור אפוא שמדובר בתירוץ בעלמא. לסיכום נקודה זו, קשה להשתחרר מהרושם שנעשה כאן שימוש ציני מצד היזם בהוראות החוק לעניין הנגשת בניין לנכים, כדי לעקוף באופן פסול את הוראות התכנית והתקנות.